

16. del – Detaljene i Fjerde Profeti (Kap.11)

Daniel får nå detaljene av engelen som ga ham den 4de profeti. Den handler om verdensmaktene Persia, Grekenland og Rom og deres opptreden overfor Israel. Denne gang gir det mange viktige detaljer om noen perioder. Kapitlet avslutter med et avsnitt om den siste invasjon i Israel fra nord i endens tid.

Som svar på Daniels bønn, fortalte engelen ham om begivenhetene som angikk Israel fra hans egen tid og til opprettelsen av Guds rike. Noen tidsperioder er beskrevet med utførlige detaljer, andre er ikke tatt hensyn til eller beskrevet. Det er ikke gitt noen begrunnelse for denne forskjell, men det er sansynlig at profetiene bare dekker de troendes behov, for å gi dem hjelp og støtte når dette var nødvendig. Kap.11 handler om:

- v.2 Perserriket
- v.3-35 Grekenland
- v.36-39 Romerrike
- v.40-45 Invasjonen fra Nord.

Perserriket v.2

Profetien ble gitt i år 536 f.Kr. i kong Kyros' 3dje regjerings år. Han regjerte til år 530 f.Kr. Han ble etterfulgt av 3 konger:

- Kambyses 530-522
- Gaumata 522-521
- Darius I 521-486

Den fjerde etterfølger var Xerxes den første, som temmelig sikkert er kong Ahasverus i Esters bok, som nøyaktig oppfylte sin del av profetien. Det lyktes ham å erhverve seg både enorm makt og rikdommer.

Hans far Darius den første hadde startet militære angrep mot grekerne, men overlot til Xerxes å invadere Grekenland. Xerxes' hær bestod av mannskaper fra mange nasjoner og oppfylte profetien *"han skal egge alle mot Grekenland"*. Han lyktes nesten i å beseire Grekenland, men ble overvunnet i det siste, avgjørende slag.

Deretter regjerte ytterlige 8 konger over perserriket som ikke er nevnt i profetien. Det persiske verdensrike varte til året 331 f.Kr.

Grekenland v.3-4

Disse vers forutsier Aleksander den store og de 4 generaler som overtok makten etter ham. Dette er også omtalt i kap.8;5-8 i den tredje profeti. Orienteringen som kommer i tillegg i kap.11, er at Aleksanders rike skal brytes i stykker, men: *"Det skal ikke tilfalle hans etterkommere"*. Aleksander døde ung, hans bror var mentalt tilbakestående og hans sønn var

Profeten Daniels Bok

ikke gammel nok til å regjere. Verdensriket ble opprinnelig delt i 5, men ble tilslutt delt mellom 4 generaler:

1. Seleukus hersket over den nordlige del med Mesopotamia og Persia.
2. Ptolemeus hersket over den søndre del med Levanten og Egypt.
3. Kassander overtok Makedonia
4. Lysimakus overtok Trakia.

Grekenland: Nordens konge og Sydens konge (v.5-20)

Av disse 4 konger er bare 2 detaljert beskrevet fordi de hadde tilknytning til Israel. Etterfølgerne av Seleukus dannet det seleukidiske rike med Antiokia, nord for Israel, som hovedstad, og omtalt av Daniel som "Nordens konge". Ptolemeerne dannet sitt rike med hovedsete i Egypt og ble kalt "Sydens rike".

Disse konger kom ikke overens og førte krig mot hverandre i bortimot hundre år fra ca. år 280 f.Kr. til 175 f.Kr. Dette er forutsagt med alle detaljer i disse vers av Daniels bok. Israel lå i disse kongers oppmarsjområde og ble rammet av disse kriger. Nøyaktigheten av denne profeti er bemerkelsesverdig og vi tar for oss versene 5 til 9 som eksempel.

Vers 5 Den første konge i Sydens rike var Ptolemeus Soter som overlot tronen til sin sønn Ptolemeus Filadelfus, en mere handlekraftig hersker.

Ptolemeus Soter

Vers 6 Kongene i nord og syd sluttet forbund i forbindelse med at Ptolemeus Filadelfus' datter Berenike giftet seg med Nordens konge Antiokus II Theos. For å gjøre dette måtte Antiokus skille seg med sin hustru Laodike. Med dette ekteskap oppnådde Berenike en midlertidig maktposisjon som hun mistet da hennes far døde. Antiokus gikk tilbake til sin første kone Laodike. Hun og hennes sønn Seleukus Kallinikus myrdet Antiokus, Berenike og hennes sønn. Den egyptiske omgangskrets som hadde fulgt med Berenike ble også myrdet.

Versene 7-9 Berenikes bror Ptolemeus III Euergetes innvaderte Syria for å hevne søsterens død og seiret. Han vendte så tilbake til Egypt med stort krigsbytte. Nordens konge, nå Seleukus Kallinikus, angrep deretter Egypt for å vinne igjen det han hadde blitt fratatt, men tapte. Han døde da han falt av en hest år 226 f.Kr., men Ptolemeus Euergetes levde adskillige år lengere.

Resten av versene (v.10-20) ble oppfylt på samme måte av de etterfølgende begivenheter helt frem til år 175 f. Kr.

Grekenland: Antiokus Epifanes (v.21-35)

Den neste "Nordens konge" ble grundig beskrevet i denne del av profetien. Antiokus Epifanes (som regjerte fra 175 til 163 f.Kr.) blir fremhevet fordi han blandet seg inn i jødernes åndelige liv, som endret med at han undertrykket den jødiske religion, vanhelliget templet og forfulgte dem som

Antiokus Epifanes

Profeten Daniels Bok

levde etter Moseloven. Versene 21-28 beskriver de første år av hans regjering. Han ranet tronen fra den rettmessige arving – derfor ble det ikke gitt ham *"kongedømmets ære"* (v.21). Deretter dro han sydover med *"oversvømmende hærer"* og myrdet den jødiske yppersteprest som var på besøk til Antiokia.¹ Antiokus gjorde en avtale med Sydens konge, nå Ptolemeus Filometor. Tross dette angrep den troløse Antiokus den egyptiske byen Aleksandria, en del av Ptolemeus' rike, og vant byen med intrige. Vanlig skikk var at erobrere delte byttet mellom sine generale, men ved denne anledning delte han det ut til sine folk for å oppnå deres gunst (v.23-24). Så angrep han Egypt og Ptolemeus ble tatt til fange. Men folket i Aleksandria satte hans bror Ptolemeus Euergetes på tronen (v.25-26). De to rivaliserende konger fra nord og syd kom sammen, men det lykkes dem ikke å oppnå en avtale fordi det ikke var Guds vilje at striden skulle avsluttes ennå: *"det skal ikke lykkes, for ennå dryger det med enden, til den fastsatte tid er inne"* (v.27). Antiokus vendte tilbake nordover år 169 f.Kr., plyndret Jerusalem og tok med seg templets kar og gull på veien hjem (v.27-28).

Versene 29-35 beskriver den andre del av hans regjeringstid. For å forstå det som videre skjedde, må vi vite at Romerikets makt var økende og gjorde sin innflytelse gjeldene i disse landsområder. Antiokus dro sydover i 168 f.Kr. og gjeninnsatte Ptolemeus Filometor på tronen (v.29). Filometor sluttet straks forbund med sin bror Euergetes, og de henvendte seg til Rom for å få hjelp. Rom sendte er konsil, Popilius, som dro til øya Delos i Egeerhavet, bordet en flåte med makedonske skip og seilte til Aleksandria (Ordet 'Kittim' er et uttrykk for Kypros og kan ha betydningen 'de vestlige land'). Popilius møte Antiokus, og etter det ryktene forteller, trak han en sirkel rundt ham og hans følge og nektet ham å gå ut av sirkelen før han samtykket i å trekke seg tilbake. Ydmyket og rasende vendte Antiokus tilbake nordover, og da han dro gjennom Det hellige land, lot han sitt raseri gå ut over det jødiske folk (v.30).

- Hans mannskap brukte 3 dager med å myrde jøder. Hæren ødela mesteparten av Jerusalem, avskaffet det daglige offer og opprettet dyrkelse av den olympiske Zevs i templet. Dette var *"den ødeleggende styggedommen"* (og må ikke forveksles med *"ødeleggerens styggedom"* i kap.9, som ble oppfylt in 70 e.Kr.).
- Han lyktes med å slutte forbund med utroe jøder. Et mindretall forble trofaste og gjorde motstand til tross for at mange ble drept, særlig blant makkabeerne. En forordning forbød jødene å utøve sin religion og nasjonale skikker. Omskjæring ble forbudt, kopier av Moseloven ble ødelagt og svinekjøtt ble befalt brukt som mat. Ulydighet ble straffet med døden (v.32-33).
- I begynnelsen ble makkabeerne beseiret, men ble etterhvert mere fremgangsrike og seiret to ganger til slutt i viktige slag mot Antiokus' hær. Mange av de trofaste nektet å bøye seg og ble myrdet for sin troskap overfor Moseloven. Dette var en prøve på deres tro, et talende eksempel på erfaringer alle Guds tjenere opplever når de blir utsatt for tuktt for å *"bli*

¹ Vår norske Bibel fra 1988 har ukritisk gjentatt ordet 'forbundsyrsten' fra Det norske Bibelselskaps tidligere oversettelser, mens selskapets utgave i 1978 har rettet dette til *"han som vokter pakten"* – på engelsk "the prince of the covenant", som er den jødiske yppersteprest.

Profeten Daniels Bok

prøvet og å bli rensset og tvettet til endens tid" – det er, til oppstandelse (v.34-35).

Versene 36-39 Fra v.36 beskriver Daniel andre begivenheter enn forholdet mellom Syria og Egypt. En antydning om dette får vi allerede i slutten av v.35: *"For ennå dryger det med enden, til den fastsatte tid er inne."* Daniel beskriver nå ikke bare begivenhetene i Midt-Østen, men også de begivenheter som kommer til å skje i over 2000 år fremover.

Versene 38-39 beskriver den makt (konge) som angrep Syria år 64 f.Kr. og deretter rykket videre sydover og invaderte Israel og overtok rollen som "Nordens konge". Verdenshistorien forteller oss at denne makt var Rom.

Men ord og uttrykk som er brukt i disse vers av kap.11 finner vi igjen i både kap.7 og kap.8.

KAP. 7 og 8	KAP. 11
<i>"talte store ord" (7;8, 11, 20)</i> <i>"Han skal tale ord mot Den Høyeste ... og tenkte på å forandre tider og lov" (7;25).</i> <i>"Han skal opphøye seg i sitt hjerte" (8;25)</i>	<i>"Han skal opphøye seg og heve seg over enhver gud, og mot gudenes Gud taler han forferdelige ord. Han skal ha framgang inntil vreden er til ende. For det som er fastsatt, vil bli fullbyrdet" (v.36).</i> <i>"Guden som hans fedre dyrket, akter han ikke, heller ikke kvinnenens lyst eller noen annen gud akter han på, for han skal opphøye seg over alle" (v.37).</i>

Vi kan av disse parallelle tekster se at versene 36 til 39 ikke bare handler om en lokal krig i Midt-Østen, men om det fjerde rike forutsagt i kap.2;40, og som i kap.7 er symbolisert med *"det fjerde dyr"* – det romerske verdensrike.

I 2.Tess.2;3-4 gir Paulus oss disse opplysninger: *"La ingen bedra dere på noe vis! For først må frafallet komme, og syndens menneske bli åpenbart, fortapelsens sønn. Han er den som opphøyer seg over alt som blir kalt gud eller helligdom, så han setter seg i Guds tempel og utgir seg selv for å være Gud."* I tillegg til å gjenta ordene i Daniels profeti i kap.11, har han her også med sine åpenbaringer fra Herren (2.Kor.12;1) vært istand til å personifisere det lille horn som hadde *"en munn som talte store ord"* i Daniels profeti i kap.7;8 som *"syndens menneske."* Og bekrefter samtidig at oppfyllelsen av Daniels profetier vil skje en gang i tiden etter Paulus.

Daniel forteller at denne konge (11;36) *"skal ha framgang"*. Dette kan også bare forbindes med Rom (sml. Dan.8;12-24). Han skal ha framgang *"inntil vreden er til enden"* (v.36). Det hebraiske ord som er oversatt med *'vreden'* (v.36) brukes også i

Profeten Daniels Bok

betydningen 'forbannelsen'. (1978 oversettelsen av v.36: *"Han skal ha framgang inntil forbannelsen tar slutt"*).

Dette handler om Guds dom over Israel i år 70. Israel ble forbannet i nærmere 2000 år. Landet ble bare bebodd av et fåtall jøder i denne tid. Vers 36 handler derfor om Rom mellom år 70 og Jesu gjenkomst. *"Kongen skal gjøre som han vil"*, er en profeti om en frafallen kristenhet som ble innstiftet av den romerske statsmakt, og dette blir nærmere forklart i de følgende vers:

Versene 37 og 38

Rom var opprinnelig hedensk og dyrket mange guder. Etterat keiser Konstantin omvendte seg tok romerne avstand fra sine avguder. Dette er forutsagt i disse vers: *"Guden som hans fedre dyrket akter han ikke"* og *"En Gud som hans fedre ikke kjente, ærer han med gull og sølv, edle steiner og andre kostbare ting."*

Versene 38 og 39

Noen beskrivelser av den nye tilbedelse er forutsagt. Selv om versene er vanskelige å oversette er den mest sannsynlige mening er antydning om de storslagne katedraler, kirker og den ortodokse kristenhets andre bygninger.

Ved avslutningen av de 2000 år som blir omtalt i disse skriftsteder, kommer vi til endens tid og rollen til kongen som angriper fra nord.

Avgriperen fra nord (v.40-45)

Profetien behandler her begivenhetene som Israel ble innviklet i. Daniel forteller intet om landets skjebne under jødernes 2000 års landflyktighet. Men de begynte å vende tilbake i slutten av det 1900de århundre. Det som begynte som en svak sildring ble til en flodbølge da tyrkerne mistet kontrollen over Palestina i 1917. Det britiske mandatstyre etter første verdenskrigs tillot jødene å vende tilbake, og dette kulminerte med opprettelsen av staten Israel i 1948. Siden dette har det vært en vedvarende konflikt med arabiske naboer, men profetien i versene 40-45 handler bare om at Israel blir invadert fra nord. Dette har ikke hendt ennå og denne profeti er ikke oppfylt. Men det er en slående likhet med en annen profeti som handler om endetiden, som vi finner både i kapitlene 38 og 39 hos Esekiel.

Når vil invasjonen skje? Den er beskrevet med *"i endens tid"*. Dette blir bekreftet i de første vers av neste kapitlet som begynner med *"På den tid"* (det vil si: på samme tid som invasjonen) og fortsetter med å fortelle om Jesu annet komme og oppstandelsen.

Hvem vil bli innblandet? Profetien følger mønsteret med Nordens konge og Syndens konge, men seleukidene og ptolemeerne er borte for lenge siden! Daniel har fortalt at romerne overtok rollen som Nordens konge, så identifikasjonen er ikke begrenset til de to opprinnelige kongeriker. Esekiel kap.38 forteller at angriperen er fra *"det ytterste Norden"* (v.15) og *"folket i det ytterste Norden"* (v.6). Hvis vi ser på kartet i nordlig retning fra Israel, er området lengst nord behersket av Russland. Dette passer med det Daniel forteller om Rom, og Moskva er kjent som "det tredje Rom".

Profeten Daniels Bok

Daniel forteller at *"Han skal falle inn i landene, oversvømme dem og dra videre"* (v.40). Han forteller ikke hvilke land. Angriperen faller også inn *"i det fagre land"* (Israel). Men Egypt er målet (samme mønster som de tidligere kriger mellom nord og syd). Det vil bli et angrep fra Sydens konger som foranlediger invasjonen (v.40). Ezeiel nevner i kap.38;6 noen land som bebreider angriperne fra nord, men ser ellers ut til å forholde seg passive. Daniel forteller i kap.11;41 at Edom og Moab og de fremste av Ammons barn skal slippe unna. Idag er disse områder en del av Jordan.

Daniel forteller at hensikten med angrepet er for å få *"makt over de skjulte skatter av gull og sølv"* (v.43) og dette stemmer med Ezeiel kap.38;12-13: *"for å rane og røve og ta hærfang"*. Et forhold av spesiell interesse er at han vil: *"slå opp sine kongelige telt mellom havet og det fagre, hellige fjell"* (v.45). Daniel velger her persiske ordet *'apadana'* som betyr et kongelige palass – muligens i religiøs mening. Men det er tydelig at det ikke bare betyr et miliært hovedkvarter men antyder en hensikt om å bli værende der.

"Men så går det mot slutten med ham, og det er ingen som hjelper ham." Dette uttrykk minner om skjebnen til herskerne som representerer menneskenes rike i endens tid i Daniels tre første profetier. Han gir ikke noen detaljer, men angriperens medgang i startfasen vil bli storlig redusert av rykter fra Østen og Norden forferde ham og det endelige resultat er fullstendig tilintetgjørelse.

ROM OG RUSSLAND

Daniel har forutsagt i fire tidligere kapitler (2,7,8 og 9) at Rom vil fortsette å eksistere i endens tid. Og vi har sett at dette også vil inkludere forfalsket kristendom som vil spille en betydningsfull rolle. Så opptrer plutselig en makt fra nord på verdensscenen, antagelig ledet av Russland. Derfor dukker spørsmålet opp: er det noen forbindelse mellom Rom og Russland?

I år 330 e.Kr. flyttet keiser Konstantin fra Rom til østen og etablerte Konstantinopel som sin hovedstad. Den ble et annet Rom som ble et sentrum for den østre del av Romerriket og den østre ortodokse kirke helt frem til 1453. Da ble den beseiret av tyrkerne og de kristne måtte flykte. Ivan den 3dje, storfyrsten av Moskva, giftet seg inn i den siste keiser familie, og erklærte at han og hans etterfølgere skulle overta den siste østromerske keiserverdighet. Han tok tittelen 'Tsar' som er en omskrivning av 'Cæsar'. Den russiske ortodokse kirke var begeistret og anså dermed seg selv i den rollen som kirken i Konstantinopel tidligere hadde hatt. En av det eldste i den russiske kirke sendte i den anledning et rundskriv i 1492 som lød:

"Gud har nå utvalgte storfyrsten Ivan Vasilevic til den nye Konstantin for det nye Konstantinopel, Moskva"

Den fortsatte utviklingen av denne idè i de etterfølgende år førte til at Moskva ble betegnet som 'Det tredje Rom'.

**Likheter i beretningene om invasjoner fra
Nord mellom Daniel kap.11 og Esekiel kap.38-39**

DANIEL 11	ESEKIEL 38 OG 39
11;40 – Sydens konge skal angripe ham	38;4 – "Jeg vil vende deg om og legge kroker i dine kjeffer og føre deg ut" 39;2 – "Jeg vil vende deg om"
11;40 – "i endens tid"	38;8 – "Når lang tid er gått" 38;16 – "I de siste dager" 39;21-29 – Dette handler om endens tid Paralleller: Esek.37;24-28 og Sef.3;8-20 som handler om endetiden og Jesu gjenkomst.
11;40 – Nordens konge	38;6 – "folket i det ytterste Norden" 38;15 – "fra det ytterste Norden" 39;2 – "fra det ytterste Norden"
11;40 – "med vogner og hestfolk"	38;4 – "hær, hester og ryttere" 38;15 – "ridende på hester"
11;40 – "inn i landene og oversvømme dem"	38;9 – "Som er storm skal du komme, som en sky skal du være til å skjule landet"
11;41 – "Han skal også falle inn i det fagre land"	38;16 – "du skal dra opp mot mitt folk Israel"
11;43 – "Libyere og etiopiere skal følge hans fotspor"	38;5 – "Persia, Etiopia og Libya er med dem" 38;7 – "Du [Gog] skal være deres vokter"
11;43 – "Han får makt over de skulte skatter av gull og sølv"	38;12 – "for å rane og røve og ta hærfang" 38;13 – "Kommer du for å rane og røve? Har du samlet dine skarer for å vinne hærfang, for å føre bort sølv og gull, for å ta fe og gods, for å vinne et stort bytte?"
11;45 – "Men så går det mot slutten for ham, og det er ingen som hjelper ham."	38;18-23 og 39;1-29 – Guds dommer over Gog